

גליון תורני בהלכה, אגדה ומוסר

דברי מאיר

מאוצרותיו של הרדה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומה"ס 'דברי מאיר' ועוד

בס"ד

טבת התשע"ט

גליון מס' 3

השיעור השבועי בהלכה ואגדה
ממורנו הרב שליט"א
אי"ה מידי יום רביעי בשעה 20:30
בעז"נ של ביהכ"ס 'ישמח לב'
רח' מיכלין פינת אבוהב, בית וגן.

דבריהם הם זכרונם

פרקי חיים ודנהגות מרבנותינו הקדושים
שיום פקידת שנתם בחודש זה

אמרי בינה

מוסר ואגדה, חיזוק והשקפה
מתוך שיעוריו של מורנו הרב שליט"א



מִן הַגֵּרִישׁ שֶׁבִּדְרוֹן זַ"ל סִפֵּר עַל דַּרְשָׁן גָּדוֹל
שֶׁהָיָה בִירוּשָׁלַיִם הָעֵתִיקָה, וְר' נֹטֵעַ וַיִּס זַ"ל שְׂמוֹ,
שֶׁהָיָה דוֹרֵשׁ מִיַּד שֶׁבֶת בְּצַהֲרִים בַּעֲנִינֵי תוֹרָה וּמוֹסֵר.

וְהָיָה הַיּוֹם, וְאוֹתָהּ שֶׁבֶת יֵצֵאָה חֲמָה מִנִּרְתִיקָה וְחוּם
גָּדוֹל שֶׁרַר בַּעוֹלָם, וְנִסְתַּפֵּק הָרַב הָאֵם יָבֹא אִי מִי
לְשִׁיעוֹר, אֶךְ לְבִסוּף הַחֲלִיט לִלְכֹת בְּאוֹמְרוֹ - אִם יָבֹא
אֶחָד וַיּוֹשֶׁפֶע, כִּבְרִי הָיָה לְתוֹעֵלֶת. הֵלֶךְ, וְלֹא מִצָּא אֶפִּילוֹ
אֶחָד. חֲכָךְ שְׁנִית בְּדַעְתּוֹ אִם לַעֲלוֹת וּלְדַרוֹשׁ, וְהַחֲלִיט
שֶׁאִם כִּבְרִי הַכִּיָּן דַּרְשָׁה, יִדְרוֹשׁ וְיִלְמֹד לַעֲצֹמוֹ.

וְהִנֵּה אֶךְ סִיִּים דַּרְשָׁתוֹ, נִפְל לְרַגְלֵי צַעִיר אֶחָד
שֶׁנִּתְרַחַק מִן הַיְהוּדוֹת, וְאָמַר לוֹ: רַבִּי, אֲנִי חוֹזֵר בְּתִשׁוּבָה!
נִתְבַּרְרָה, שְׂאוֹתוֹ אָדָם רַחוּק מִן הַדַּת הִיא, וְכִשְׁחֹזֵר
מִמַּעֲלָיו הִיא לוֹ חֵם וְנִכְנַס לַעֲזַרְתֵּי הַנְּשִׁים וְנַח שֵׁם,
וּלְפִתַע שָׁמַע מִלְמַטָּה קוֹל הַקּוֹרֵא "צִרִיךְ לַחֲזוֹר
בְּתִשׁוּבָה" וְכו', וְרָאָה לִפְנֵי אָדָם שֶׁפְּנֵי כִפְנֵי מִלֶּאֱךָ
הָעוֹמֵד וְדוֹרֵשׁ, וְנִכְנַסוּ הַדְּבָרִים לְלִבּוֹ וְחָזַר בְּתִשׁוּבָה
שְׁלִימָה.

- לֶכֶן תִּמְיֵד יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּיִּים!

(מתוך שיעור - ט טבת תשע"ח)

הַלֵּילָה (כ"ג טבת) חַל הַיֵּאֲרָצִיִּית שֶׁל הַרְה"ק **בַּעַל הַתְּנִיא**
זִיע"א וְהַגְּרָא"א דְסַלְר זְצוֹק"ל, וְכֵן יוֹם הַשְּׁלוּשִׁים לַפְּטִירָתוֹ שֶׁל
מִרְן הַגְּרָא"י ל' שְׁטֵינְמָן זְצוֹק"ל. וְנֹאמַר דְּבַר תּוֹרָה מִפְּרִשְׁיֹת
הַשְּׁבֻעָה, לְזַכְרָם:

בְּסִפְר "מִכְתָּב מֵאֲלִיהוֹ" לְהַגְּרָא"א דְסַלְר מְדַבֵּר הַרְבֵּה מֵעֵינִן
הַנְּתִינָה. וְהִנֵּה בְּפִרְשַׁת שְׁמוֹת שְׁקִרָאנוּ בְּשֶׁבֶת הָאֲחֵרוֹנָה כְּתוּב,
"וְשָׂאֵל אִישׁ מֵעַם רַעְהוֹ" וְגו' - וְשׂוֹאֵל רַבִּינוּ הַגְּרָא"א מוֹיִלְנָא
זִיע"א (בְּדַבְרֵי אֲלִיהוֹ), שֶׁהָרִי בְּב"ק אִיתָא, שֶׁאִם נִגַּח שׁוֹרוֹ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל אֶת שׁוֹרוֹ שֶׁל עִכּוֹ"ם, הַדִּין הוּא שְׁפִטוֹר, לְפִי ש"רַעְהוֹ"
אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא שֶׁל עִכּוֹ"ם, וְא"כּ הַיֵּאֲךָ נֹאמַר כֵּאֵן "רַעְהוֹ" עַל
מִצְרַיִם?

וְתִירֵךְ, שְׁעַל כְּרַחֵךְ ש"רַעְהוֹ" הַכוּוֹנָה לְיִשְׂרָאֵל, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק
הוּא שְׁע"י שִׁיעֵשׂו חֲסֵד זֶה עִם זֶה, יִשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם הַקַּב"ה שְׁפַע
שֶׁל רַחֲמִים [וְכַמְבו' בְּזוּה"ק פְּעַמִּים רַבּוֹת "כֹּאֲתַעְרוֹתָא דְלַתְתָּא
אִיתַעְרוֹתָא דְלַעִילָא"].

וּבְפִרְשַׁת "וְאֵרָא" נֹאמַר: "וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נֹאקַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל", וּבִיָּאֵר מִרְן הַחֲתָם סוֹפֵר זִיע"א מֵהוּ "וְגַם" - שְׂרָאָה
הַקַּב"ה שְׁרִיחְמוּ זֶה עַל זֶה וְהַשְׁתַּתְּפוּ כָל אֶחָד בְּנֹאקַתוֹ וְצַעְרוֹ שֶׁל
חֲבִירוֹ, וְלֶכֶן רִיחַם עֲלֵיהֶם וְגַאֲלָם מִמִּצְרַיִם.

וּמִכֵּאֵן אָנוּ רוֹאִים אֶת מַעֲלַת הַהַשְׁתַּתְּפוֹת בְּצַעֵר הַשְּׁנִי
וְעַשִּׂיַת חֲסֵד וְנִתְיַנֵּה זֶה לְזֶה.

(מתוך שיעור - כג טבת תשע"ח)

הַלֵּילָה (כ"ט טבת) חַל יוֹם הַהִילוּלָא שֶׁל הַשְּׂרָף מְבִרִיִּסְק - מֵהַרִּי"ל דִּיִּסְקִין זִיע"א, וְכֵן שֶׁל מִרְן הַמִּשְׁגִּיחַ הַגְּה"צ רַבִּי מֵאִיר חֲדַשׁ
זְצוֹק"ל, וְשֶׁל בַּעַל הַיִּשְׁמַח יִשְׂרָאֵל" מֵאֲלַכְסַנְדֵּר זִיע"א - וְכַתֵּב בְּסִפְר "קַב הַיִּשְׂר", שֶׁעַצֵּם הַזְּכָרֶת הַצְּדִיקִים מִשְׁפִּיעָה הַרְבֵּה.

הַשְּׁבֻעָה נִפְטַר הַגְּה"צ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מֵאֲמָאן זְצוֹק"ל - זֶקֶן רַבְנֵי מְרוֹקוֹ, שֶׁזְּכִיתִי לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ הַרְבֵּה. וְאָמְרוּ בְּהַסְפַּד דְּבַר נִפְלָא
שֶׁתִּמְיֵד הִיא שְׂגוֹר בְּפִיו: כְּתוּב בְּפִסּוּק "הַזּוֹרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִינָה יִקְצוּרוּ", הֵינּוּ שְׁמִקְבָּלִים שֶׁכֶר גָּדוֹל, אֶךְ "בֹּא יָבֹא בְּרִינָה" - מִי
שֶׁעוֹבֵד אֶת ה' מִתּוֹךְ שְׁמַחָה, "נֹשֵׂא אֱלוֹמוֹתָיו" - שֶׁכֶר כְּפוּל!

וְכֵן שָׁמַעְתִּי כְּמָה פְּעַמִּים מִכ"ק הָאֲדַמּוֹ"ר מֵרֵאחַמְסִטְרִיוּקָא שְׁלִיט"א בְּשֵׁם מִרְן הַחֲדִיד"א זִיע"א, שֶׁאֲדָם הָעוֹשָׂה מִצְוָה בְּשִׁמְחָה
מִקְבַּל שֶׁכֶר עַל הַשְּׁמַחָה - יוֹתֵר מִן הַמִּצְוָה עֲצָמָה. וַיְדוּעַ מִש"כּ בְּהַקְדַּמַת הַ"אֲגִלֵּי ט"ל", שֶׁהַשְּׁמַחָה בְּלִימוּד הַתּוֹרָה גְּדוּלָה מֵאֵד
וּמוֹסִיפָה לוֹ שֶׁכֶר. וְכֵן בְּסִפְר "פְּלֵא יוֹעֵץ" (עֵרֶךְ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה) כְּתַב לְבִרְךְ בְּרַכַּת הַמִּזּוֹן מִתּוֹךְ שְׁמַחָה, שֶׁהָרִי כְּשִׁמוּדִים מוֹדִים בְּפָנִים
שׁוֹחֲקוֹת וַיְפוֹת, וְהִבִּיא כֵן בְּשֵׁם הַזּוּה"ק [וַיֵּשׁ לְהַאִיר עוֹד מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ הַגְּרָא"א זִיע"א בְּאֲגַרְתּוֹ, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה הִיא לְשִׁמְחָה, ע"ש]. וְהִיא"ר
שֶׁנִּזְכָּה לַעֲבוֹד אֶת ה' מִתּוֹךְ שְׁמַחָה אֲמִיתִית.

(מתוך שיעור - כט טבת תשע"ח)



מושגים בהלכה

ביאור ענינים שונים בקצרה
להרחבת ידיעת התורה

נביא כעת את ששה סוגי המוקצה העיקריים
[באמת המאירי מנה 42 סוגי מוקצה, אך בסיסם ב-6 סוגים אלו]:

א. בסיס לדבר האסור - כל דבר היתר שמונח עליו דבר איסור - המוקצה האסור עושה את כל היתר מוקצה [וזה הכל כשהוא חשוב ממנו, אבל עט שמונח על סטנדר לא נהיה הסטנדר מוקצה בשל כך].

ב. כלי שמלאכתו לאיסור - פירוש, כל דבר שאסור להשתמש בו בשבת. והדוגמא לזה במ"ב בכמה מקומות - קדירה שמלאכתה לאיסור, שאסור לבשל בה בשבת, ולכן כשהיא ריקה מאוכל היא נהיית מוקצה.

ולגבי מאוורר, למשל, נחלקו הפוסקים, ואני מביא את זה כדוגמא, כיון שזו מחלוקת הגדרתית בהלכה זו: שלדעת **מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** - כל דבר שעושים בהפעלתו איסור, כגון כלי חשמל, ובכללם מאוורר, שהרי תקיעתו בשקע היא איסור - נקרא כלי שמלאכתו לאיסור. ולדעת **מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** ועוד, רק דבר שפועלים בו איסור לאחר שנמצא בשקע, הוא נקרא כלי שמלאכתו לאיסור. ולשיטתם, מאוורר כלל אינו מוקצה, שהרי מותר להתאוורר בשבת. וגם **לכולי עלמא** לצורך גופו ומקומו, כלומר כשצריך גוף הכלי למלאכה של היתר, וכשצריך לפנות את הכלי כי הוא תופס מקום שצריך לשבת עליו וכדו', מותר לטלטלו.

ג. מוקצה מחמת גופו - כלומר, אבנים ועפר וכל מה שמושלך ברחוב סתם, שאין לו שימוש - ופירוש מחמת גופו שהוא שגופו מוקצה, כלומר שאינו נחשב במהותו כלום לאנשים - אך כתב השו"ע (סי' שכ סעיף כב), שמתו **שמיחד אבן** וכדו' לדבר שדרכו בכך, מועיל, כגון אבן להחזיק את הדלת לפותחה או לסוגרה. ואם לדבר שאין דרך בו - צריך ליחדה לעולם [וייחד זה צריך לעשותו מערב שבת, כי אם לא, אז נתפס עליו מוקצה בבין השמשות].

ד. מוקצה מחמת חסרון כיס - כל דבר שיקר לבעליו מלהשתמש בו לדברים אחרים, כגון סכין של מילה או של שחיטה וכדו', שאסור לטלטלן אף לצורך גופן ומקומן [וכמובן, וכך נראה מהפוסקים, שמדובר על כלי שמלאכתו לאיסור, אך בכלי שמלאכתו להיתר, אף שיקר מאוד לבעליו, כגון גביע של קידוש יקר מאד או קערת ליל הסדר יקרה מאד, פשיטא שמוותר להשתמש בה].

ה. מוקצה מחמת נולד - כגון ביצה שנולדה בשבת, שנאמר "והכינו את אשר יביאו", ודרשו חז"ל, אין יו"ט מכין לשבת ולא שבת מכינה ליו"ט. וגזרו חכמים כל ביצה שנולדה בשבת, וכן כל נולד, כדי שלא יבואו להשתמש בו גם באופן שנולדה מיו"ט לשבת, שזה אכילת מוקצה מדאורייתא משום "והכינו", וכנ"ל.

ו. מוקצה מחמת מצוה - כגון עצי סוכה וגוי סוכה, שדרשו חז"ל "חג לה'", מה חגיגה חל עליה שם שמים, כך חל שם שמים על הסוכה, וכיון שאסור לפרקה ולהוריד קישוטיה ממנה, כך נאסרת משום מוקצה בתוך השבת שבחג.

(מתוך שיעור - י"א תמוז תשע"ז)

פנינים ופרפראות

על פרשות השבוע שבחודש זה



פרשת ויחי

כִּי בָאֵפֶס הָרְגוּ אִישׁ (מט, ו).

כאשר פירסם רבינו **"החפץ חיים"** זצוק"ל את ספרו "שמירת הלשון", שלחו אל רב אחד שיעיין בו. עלעל אותו רב בספר, והפטיר: מדוע חיבר ספר על שמירת הלשון דוקא, מפני מה לא חיבר ספר על שמירת החוטם?... השליח סבר שהרב מתלוצץ, אמנם כשסיפר זאת לחפץ חיים, נענה: הצדק עמו! אף בחוטם יש להיזהר, שכן נאמר "כי באפם הרגו איש" - בעקימת האף אפשר להביא לאסון... (ליקוטים נפלאים).

פרשת שמות

וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם, אֶת יַעֲקֹב, אִישׁ וּבֵיתוֹ כְּאֹ (א, א).

פסוק זה כולו, מרמז על מצות קריאת "שנים מקרא ואחד תרגום" בערב שבת קודש:

"ואלה" - ר"ת: ו'חייב א'דם ל'קרוא ה'פרשה. "שמות" - ר"ת: ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום. "בני" - ר"ת: ב'טעמים נ'גונים י'קרא. "ישראל" - ר"ת: י'שמח ש'מחה ר'בה א'ם ל'מדה. "הבאים" - ר"ת: ה'קוראה ב'רוך י'היה מ'פי א'ל. "מצרימה" - ר"ת: מ'כל צ'רות ר'עות י'צילהו מ'לאך ה'. "את" - ר"ת: א'ומרה ת'מיד. "יעקב" - ר"ת: י'ום ע'רב ק'דושת ב'ראשית. "איש" - ר"ת: א'ו י'ום ש'בת. "וביתו" - ר"ת: ו'יזכה ב'אריכות י'מים ו'שנים ת'מיד. "באו" - ר"ת: ב'ריא א'ולם ו'מאושר (ספר קדמון).

פרשת וארא

וַיַּחְדְּלוּ הַקְּלֹזֹת וּגְוִי, וּמָטַר לֹא נָתַן אֶרֶצָה (ט, אג).

הגאון **רבי ציון הכהן זצ"ל** מצפאקע שבתוניסיה, הזכיר בספרו "יושיע ציון" את דברי הגמרא (תענית ז), שהגשמים נעצרים רחמנא ליצלן בעוון ביטול תורה. וזה הרמז כאן בכתוב "ויחדלו הקולות" - כאשר חדלים הקולות של לימוד התורה חלילה, "הקול קול יעקב" בבתי המדרשות - אזי "ומטר לא ניתך ארצה!" (מעין השבוע).

מכתבי תורה והוראה

שהשיב מורנו הרב שליט"א



בס"ד, יום א' ז' תשרי תשע"ז

כב' הרה"ג הרב ... שליט"א, שלום וברכה. אחדשה"ט.

קיבלתי בשמחה בדואר הגליונות הנפלאים "עומק הפשט" **בענין יציאה לחו"ל** ועוד, ובענין אכילה בערב שבת, והדברים נפלאים ויפים.

ואין לי הרבה להוסיף, רק זאת אזכור שדנתי בענין יציאה לחו"ל, ושמעתי מהגאון **רבי אשר וייס** שליט"א שיש להקל לצאת לצורך טיול, ואמר, שהאיסור זה על מנת להשתקע ולגור שם. והביא דין זה בשם הרדב"ז והאבני נזר.

ופעם כשדברתי עם מו"ר **הגר"ע אויערבאך** שליט"א בענין נסיעת החסידים לקברי רבותיהם, אמר לי ליישב מנהגם, שאדוקים הם ברבותיהם, וממילא זה נקרא כמו לבקר משפחתו בחו"ל. אך אמר לי, **שלכתחילה אין היתר לצאת לעלות לקברי צדיקים**. ואמר כן רק ליישב מנהג ישראל.

בכבוד רב ובברכה, עלו והצליחו, וכתיבה וחתימה טובה. מאיר סנדר, פעיה"ק ירושלם תובב"א